

ภารกิจสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลต่อความมั่นคงทางอาชีพ ของผู้พิการรายย่อย*

GOVERNMENT LOTTERY OFFICE'S MISSION TO THE OCCUPATIONAL STABILITY OF THE MINORITY HANDICAPPED

ตาณ คงทน

Tarne Kongthon

ตรีเนตร ตันตระกูล

Treenate Tantrakul

บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Graduate School, Public and Private Management, Western University, Thailand

E-mail: ploytarne@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อนโยบายสลากกินแบ่งรัฐบาล 2) ภารกิจสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลและการจัดสรรโควตาเพื่อผู้พิการรายย่อย และ 3) แนวทางของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรโควตาที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาชีพของผู้พิการรายย่อย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้พิการรายย่อยที่จำหน่ายสลาก เจ้าหน้าที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล และตัวแทนการจัดจำหน่ายสลาก เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อนโยบายสลากกินแบ่งรัฐบาล ประกอบด้วย รัฐบาล เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การเมืองและกฎหมาย และเทคโนโลยี 2) ภารกิจสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลและการจัดสรรโควตาเพื่อผู้พิการรายย่อย สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล มีภารกิจหลักอยู่ 4 ประการ ได้แก่ 1) การพิมพ์ 2) การจำหน่าย 3) การออกรางวัล 4) การจ่ายรางวัล สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้มีการจัดสรรสลากกินแบ่งรัฐบาลและสลากบำรุงการกุศลให้แก่ผู้พิการรายย่อยรับไปจำหน่ายโดยตรง จัดสรรผ่านสมาคมผู้พิการประเภทต่าง ๆ รวมทั้งผ่านสภาพสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย และองค์การทหารผ่านศึก 3) แนวทางของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรโควตาที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาชีพของผู้พิการรายย่อย ผู้ที่ต้องการประกอบอาชีพขายสลากต้องทำการ

* Received 24 February 2023; Revised 25 March 2023; Accepted 27 March 2023

สมัครเป็นตัวแทนจำหน่ายที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ส่วนคนที่ไม่ได้รับการจัดสรรโควตา และสนใจที่จะประกอบอาชีพนี้ต้องซื้อสลากกับพ่อค้าคนกลางคือ ยี่ปั่ว และซาปั่ว ซึ่งนโยบายได้ส่งผลกระทบต่ออาชีพของคนขายลอตเตอรี่ได้รับความเดือดร้อน ทำให้คนขายลอตเตอรี่เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงในอาชีพ

คำสำคัญ: โควตาจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล, ความมั่นคงทางอาชีพ, ผู้พิการรายย่อย

Abstract

The objective of this article research study were: 1) The external environment affecting the Government Lottery Policy, 2) The mission of the Government Lottery Office and the allocation of quotas for minor handicapped persons, and 3) Guidelines of the Government Lottery Office concerning the allocation of quotas that affect security occupational paths for the minor handicapped. It is qualitative research. There are 3 groups of key informants: people with disabilities who sell lottery tickets. Government Lottery Office staff and lottery distribution agents. Data collection with in-depth interviews and content analysis methods. The results of the research found that 1) The external environment that affects the government lottery policy consists of government, economy, society and culture, politics, law, and technology. 2) Missions of the Government Lottery Office and quota allocation for minor handicapped persons Government Lottery Office. There are 4 main missions of the office as follows: 1) Printing 2) Distribution 3) Issuing Prizes 4) Distributing Prizes. The Government Lottery Office has allocated lottery tickets and charity lottery tickets for minor handicapped persons to be sold directly allocated through various types of disabled associations, including the Social Welfare of Thailand and the Veterans Organization. 3) Guidelines of the Government Lottery Office concerning the allocation of quotas affecting the occupational security of minor handicapped persons. Those who want to have a career selling lottery tickets must apply to be a dealer at the Government Lottery Office. As for people who are not allocated a quota and are interested in working in this profession, they must buy lottery tickets with middlemen, namely Yi-Pua and Sa-Pua, whose policies have affected the careers of lottery sellers causing lottery sellers to feel insecure in their careers.

Keywords: Quota for Sale of Government Lottery Tickets, Occupational Security, The Minority Handicapped

บทนำ

สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล มีฐานะเป็นนิติบุคคลในลักษณะรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงการคลังที่มีรายได้นำส่งเป็นรายได้ของแผ่นดินสูงสุดเป็นลำดับที่ 1 ของรัฐวิสาหกิจไทย บริหารงานภายใต้พระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พุทธศักราช 2517 ที่ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2517 และฉบับที่ 2 พ.ศ.2562 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ 1) ออกสลากกินแบ่งรัฐบาล 2) จัดการโรงพิมพ์อันเป็นอุปกรณ์ในการพิมพ์สลากกินแบ่งรัฐบาล หรือสิ่งพิมพ์อื่นที่คณะกรรมการให้ความเห็นชอบ 3) กระทำการอื่นใดที่เกี่ยวข้องหรือที่เป็นประโยชน์แก่การดำเนินกิจการของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล โดยมีวิสัยทัศน์เป็นองค์กรสลากชั้นนำในระดับสากล บริหารงานด้วยความทันสมัย โปร่งใส อย่างมีอาชีพ และพันธกิจ คือ 1) ผลิต จำหน่าย ออกรางวัล และจ่ายรางวัล เพื่อเสริมรายได้รัฐ 2) ส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรมสาธารณประโยชน์ เพื่อช่วยเหลือสังคมอย่างยั่งยืน สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล จำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาลโดยผ่านตัวแทนจำหน่าย และผู้ซื้อ-จองล่วงหน้าในระบบซื้อจองล่วงหน้าสลากฯ และดำเนินการรับจ้างพิมพ์งานให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ยังได้ดำเนินการออกสลากการกุศลเมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติให้ดำเนินโครงการ โดยดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 และระเบียบสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ว่าด้วยการออกสลากการกุศล พ.ศ.2559 นอกจากวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลแล้ว บนหน้าเว็บไซต์ “สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล” ยังได้ระบุถึงภารกิจหลักของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล 4 ประการ ดังนี้ 1) การพิมพ์ 2) การจำหน่าย 3) การออกรางวัล 4) การจ่ายรางวัล จากภารกิจหลักของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล จะพบว่า รูปแบบของการจัดการสลากกินแบ่งในประเทศไทยนั้น รัฐเป็นผู้ดำเนินการสลากกินแบ่งรัฐบาลเอง หรือกล่าวได้ว่า สลากกินแบ่งนั้นผูกขาดโดยรัฐ (State Monopoly) โดยผูกขาดด้านการผลิตและจัดจำหน่ายแบบขายส่ง จัดสรรให้ตัวแทนจำหน่ายเป็นผู้ขายปลีกให้กับผู้บริโภคแทน และมีนโยบายไม่รับการคืนสลาก การที่จะได้รับเลือกเป็นตัวแทนจำหน่ายจะต้องมีคุณสมบัติตามที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลกำหนดเท่านั้น ทั้งนี้ ได้กำหนดคุณสมบัติของตัวแทนจำหน่ายสลากไว้ (โควตา) 2 ประเภท คือ ตัวแทนจำหน่ายประเภทบุคคลทั่วไปและตัวแทนจำหน่ายสมาคม มูลนิธิ หรือองค์กรการกุศลต่าง ๆ

ดังนั้น ตัวแทนจำหน่ายจึงมีกลยุทธ์ในการจำหน่ายที่ผิดไปจากข้อตกลงกับสำนักงาน เช่น การจำหน่ายสลากเกินราคา การรวมชุดเพื่อเพิ่มมูลค่าสลาก และดึงดูความต้องการของผู้ซื้อ สิ่งที่ว่าตัวแทนจำหน่ายทำนั้นไม่ได้เกิดจากความต้องการของประชาชนผู้ซื้อสลากกินแบ่ง

รัฐบาลอย่างแท้จริง แต่เป็นการบิดเบือนกลไกการตลาด เพื่อสร้างมูลค่ากำไรเพิ่มให้กับตนเอง ซึ่งการที่สำนักงานไม่สามารถบังคับให้ผู้แทนจำหน่ายขายสลากได้ในราคา 80 บาท ทำให้เกิดการต่อรองกันในเรื่องราคาระหว่างผู้แทนจำหน่ายและผู้ซื้อ การที่ผู้ซื้อยอมซื้อในราคาที่สูงกว่าราคาปกติ ไม่ได้แปลว่าผู้ซื้อพึงพอใจและเต็มใจซื้อในราคานั้น และเป็นที่ยืนยันได้ว่าสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นความหวังในสถานะเศรษฐกิจปัจจุบัน ถึงแม้สลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นทางเลือกหนึ่งที่ประชาชนให้ความสนใจ แต่ก็สะท้อนสภาพปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศอันเกิดจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ขาดความสมดุล รายรับไม่สัมพันธ์กับรายจ่าย ราคาเครื่องอุปโภคบริโภค รวมถึงราคาน้ำมันที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ค่าขนส่งสูงขึ้น และส่งผลให้ค่าครองชีพสูงตามไปด้วย เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ที่สืบเนื่องมาจากปัญหาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนให้ความสนใจสลากกินแบ่งเพิ่มมากขึ้น โดยนอกจากจะได้รับผลตอบแทน ความสนุกสนานแล้ว ส่วนใหญ่ยังหวังในเงินรางวัลที่จะได้รับเพื่อนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้จัดพิมพ์สลากในแต่ละงวดออกจำหน่ายถึง 100 ล้านฉบับ รวมทั้งมีการจัดระบบการจัดสรรสลากใหม่ทั้งหมด อาทิ การจัดสรรสลากแก่ตัวแทนจำหน่าย การจัดสรรโดยผ่านบริษัทจัดจำหน่าย การจัดสรรผ่านองค์กรการกุศลต่าง ๆ เช่น องค์กรสงเคราะห์ทหารผ่านศึก หรือกระทั่งมูลนิธิโรงพยาบาลราชานุกุล และมูลนิธิสงเคราะห์ฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการบ้านปากเกร็ด โดยสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้ทำการออกรางวัลทุกวัน ที่ 1 และ 16 ของทุกเดือน รวม 24 งวดต่อหนึ่งปี การซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นการเสี่ยงโชคที่ถูกกฎหมาย หาซื้อง่าย จึงเป็นที่นิยมของประชาชน เนื่องจากสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ซื้อ อย่างไรก็ตามตลอดเตอรีมีข้อแตกต่างที่เด่นชัด 2 ประการ คือ ประการแรก จะต้องจ่ายเงินสดเท่านั้น จึงจะซื้อตลอดเตอรีได้ หากไม่ถูกรางวัลก็ต้องคืนเงินคืนเงินเต็มจำนวนคืน ประการที่สอง กรณีที่ไม่ถูกรางวัล เงินที่ซื้อตลอดเตอรีนั้น ก็ถือว่าช่วยบำรุงชาติ โดยเงินนั้นก็กลับมาหมุนเวียนตอบแทนท่านและสังคม และยังสร้างรายได้จำนวนมากให้แก่รัฐบาล (สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล, 2565)

สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ตระหนักในศักยภาพของผู้พิการ และได้มีการดูแลส่งเสริมการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของผู้พิการอย่างสม่ำเสมอ โดยปรากฏเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนด้วยการจัดสรรสลากกินแบ่งรัฐบาลและสลากบำรุงการกุศลให้แก่ผู้พิการรายย่อยรับไปจำหน่ายโดยตรง จำนวน 46,175 เล่ม จัดสรรผ่านสมาคมผู้พิการประเภทต่าง ๆ รวมทั้งผ่านสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย และองค์กรทหารผ่านศึก 153,927 เล่ม รวมเป็นสลากที่จัดสรรให้ผู้พิการ 200,155 เล่ม จากจำนวนสลากที่พิมพ์ออกจำหน่ายทั้งหมด 740,000 เล่ม คิดเป็นสัดส่วนสลากที่จัดสรรให้กับผู้พิการ ร้อยละ 27.04 ของจำนวนสลากทั้งหมด ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้พิการมีอาชีพหารายได้เลี้ยงดูตนเองและครอบครัว เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้พิการ ลดภาระของรัฐบาลและสังคม ซึ่งสำนักงานสลากกินแบ่ง

รัฐบาลเชื่อมั่นว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการอย่างยั่งยืนนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกส่วนในการก้าวพ้นข้อจำกัดทางร่างกายและเติมเต็มศักยภาพ เพื่อเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้พัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะเป็นการเพิ่มพูนความสามารถในการที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพแล้ว ยังเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าและพร้อมที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้กับประเทศชาติและสังคมไทยต่อไป (สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล, 2565)

ในปี พ.ศ. 2565 สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้เปิดลงทะเบียนผู้มีสิทธิซื้อจองล่วงหน้าสลากกินแบ่งรัฐบาลกับกลุ่มรายย่อยที่ต้องการรับสลากกินแบ่งรัฐบาลไปจำหน่ายจำนวน 2 แสนสิทธิ ผ่านทางเว็บไซต์ www.glo.or.th เพื่อแก้ไขปัญหาสลากกินแบ่งเกินราคา 80 บาท โดยเริ่มเปิดลงทะเบียนตั้งแต่วันที่ 1 - 31 มกราคม พ.ศ. 2565 ทั้งนี้ ไม่มีการจำกัดจำนวนผู้ลงทะเบียน หรือ การจัดลำดับใครมาก่อนได้ก่อนแต่อย่างใด ซึ่งผู้ค้าเดิมจำนวน 1.5 แสนคนนั้นต้องมาลงทะเบียนด้วย หากไม่ลงทะเบียนจะถือว่าสละสิทธิ โดยที่โครงการนี้ได้ครอบคลุมถึงผู้พิการด้วย แต่ต้องมีบัตรประจำตัวคนพิการ หลังจากปิดรับสมัครแล้ว สำนักงานสลากฯ จะตรวจสอบคัดกรอง และหากมีรายชื่อผ่านเกินกว่า 2 แสนราย จะใช้วิธีสุ่มคัดเลือกออกแบบไม่เฉพาะเจาะจงให้ครบตามจำนวน พร้อมรายชื่อบัญชีสำรอง จากนั้นจะประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิ เพื่อให้มายืนยันตัวตนภายใน 3 เดือนที่ธนาคารกรุงไทย และเริ่มจำหน่ายงวดแรกภายในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2565 (ประชาชาติธุรกิจ, 2564) นอกจากนี้ทางสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้จัดทำระบบจำหน่ายสลากผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ ภายใต้ชื่อ “แพลตฟอร์มจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล (Digital Lottery)” ด้วยวิธีการสแกนสลากตัวจริงแล้วนำไปโพสต์ขายบนแพลตฟอร์ม Digital Lottery เพื่อเป็นช่องทางการจำหน่ายสลากให้ผู้ได้รับโควตาสลาก แต่ผู้ค้าต้องขายในราคา 80 บาท ทั้งนี้ เมื่อทำการซื้อขายสลากผู้ซื้อจะมีเอกสารหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ พร้อมภาพสลากกินแบ่งเป็นหลักฐาน โดยสำนักงานสลากฯ จัดเก็บข้อมูลไว้ ซึ่งลอตเตอรี่ใบที่ตกลงซื้อขายแล้วไม่สามารถนำไปขายต่อได้อีก และเปลี่ยนสิทธิไม่ได้ เพราะมีเพียงใบเดียวเท่านั้น ส่วนกรณีใกล้วันออกรางวัล ผู้ฝากขายสลากบนแพลตฟอร์ม สามารถปรับลดราคาขายสลากต่ำกว่า 80 บาทได้ เพื่อระบายจำนวนสลากที่เหลือบนแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยผู้ที่ได้รับโควตาสลากต้องลงทะเบียนการขายผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลของสำนักงานสลากฯ และเปิดบัญชีกับธนาคารกรุงไทยมีแอปพลิเคชันลงเงิน ส่วนผู้ซื้อต้องซื้อผ่านแอปเปาตังเท่านั้น เนื่องจากธนาคารกรุงไทยเป็นผู้ทำระบบทั้งหมดให้กับสำนักงานสลากฯ (ประชาชาติธุรกิจ, 2565) ปัจจุบันสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้จัดทำจำหน่ายสลากทั้งสิ้น 100 ล้านฉบับ โดยกระจายผ่านระบบตัวแทนจัดจำหน่าย 31 ล้านฉบับ และระบบซื้อจองล่วงหน้า 69 ล้านฉบับ โดยมีผู้พิการได้รับสลากไปจัดจำหน่ายด้วยจำนวนที่ไม่สูงมาก ประกอบกับสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลมีโครงการสลาก 80 ผ่านแอปพลิเคชัน ซึ่ง

เป็นมาตรการหนึ่งของการแก้ไขปัญหาสลากเกินราคา นโยบายดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อทั้งโดยตรงและทางอ้อมต่อผู้พิการรายย่อย

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการจัดสรรโควตาจำหน่ายสลากเกินแบ่งรัฐบาลเพื่อความมั่นคงทางอาชีพของผู้พิการรายย่อย ที่ส่งผลกระทบต่อผู้พิการทั้งในแง่บวก แลลบ และสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐหรือไม่ที่มีเจตนาช่วยเหลือผู้พิการเพื่อนำข้อมูลที่จะได้จากการวิจัยมาสนับสนุนให้สำนักงานสลากเกินแบ่งรัฐบาลได้ปรับปรุงการบริหารจัดการสัดส่วนของสลากเกินแบ่งรัฐบาลได้อย่างเหมาะสม รวมถึงนำข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อนโยบายสลากเกินแบ่งรัฐบาล
2. เพื่อศึกษาภารกิจสำนักงานสลากเกินแบ่งรัฐบาลและการจัดสรรโควตาเพื่อผู้พิการรายย่อย
3. เพื่อเสนอแนวทางของสำนักงานสลากเกินแบ่งรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรโควตาที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาชีพของผู้พิการรายย่อย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ทฤษฎีพื้นฐานเชิงอุปมาน เนื่องจากเป็นการศึกษาที่สามารถอธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนไข ความหมายการกระทำ บทบาทของบุคคลในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย ด้วยการอุปนัย ข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงในปรากฏการณ์นำไปสู่การสร้างทฤษฎีเชิงเนื้อหา (Strauss, A. & Corbin, J., 1990)

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ผู้พิการรายย่อยที่จำหน่ายสลากเกินแบ่งรัฐบาล ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยคัดเลือกผู้พิการตาบอด จำนวน 20 คน และผู้พิการใช้รถเข็น จำนวน 20 คน รวมจำนวน 40 คน 2) เจ้าหน้าที่สำนักงานสลากเกินแบ่งรัฐบาล เป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรง และมีประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 5 คน และ 3) ตัวแทนการจัดจำหน่ายสลากเกินแบ่งรัฐบาล เป็นผู้ประกอบอาชีพจำหน่ายสลากเกินแบ่งรัฐบาล และมีประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 5 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้นจำนวน 50 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ด้วยการศึกษารายงานสำนักงานสลากเกินแบ่งรัฐบาลต่อความมั่นคงทางอาชีพของผู้พิการรายย่อย และสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผ่านการตรวจคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเจาะจงรายบุคคล จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มี

ความรู้และเกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างทั่วถึง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) เก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร ด้วยการค้นคว้าข้อมูลทุติยภูมิ และ 2) เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ทำการศึกษา ระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ.2565 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ.2565 ซึ่งได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น การเตรียมความพร้อมของผู้วิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมของผู้วิจัยในการดำเนินการวิจัย เพื่อช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล การบันทึกข้อมูล และ วิเคราะห์ข้อมูลให้เป็นไปตามเป้าหมายอย่างราบรื่น 2) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตในขณะ สัมภาษณ์ การบันทึกข้อมูลในบันทึกภาคสนามและบันทึกส่วนตัว 3) ขั้นตอนการเก็บรวบรวม ข้อมูล มีดังนี้ 1) นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยเวสเทิร์นส่งให้แก่ผู้ให้ ข้อมูล โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย เพื่อขอความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการวิจัย 2) เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว จึงคัดเลือก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้ทฤษฎีพื้นฐานเชิงอุปมาน คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะไม่เน้นบุคคล แต่ มุ่งเน้นเหตุการณ์ตัวอย่าง (Strauss, A. & Corbin, J., 1990) โดยเลือกจากคุณสมบัติที่เป็นผู้ให้ ข้อมูลได้เปิดกว้างหลากหลาย 3) เมื่อคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แล้ว ได้ไปสัมภาษณ์แบบ เจาะลึก และการสังเกต ร่วมกับการบันทึกเสียง โดยคำนึงถึงสิทธิของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จริยธรรมในการวิจัย และมารยาทในการสัมภาษณ์ โดยและกล่าวขอบคุณเมื่อสิ้นสุดการ สัมภาษณ์ 4) หลังจากสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ได้บันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตในขณะทำการ สัมภาษณ์ลงในบันทึกภาคสนาม 5) ถอดคำสัมภาษณ์จากแถบบันทึกเสียง โดยไม่มีการดัดแปลง ข้อความใด ๆ และพิมพ์ลงในแผ่นข้อมูล จัดเก็บไว้เป็นรายบุคคล 6) เมื่อพิมพ์เสร็จแล้ว ได้ วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากคำสัมภาษณ์ ตั้งสมมติฐานชั่วคราว ทบทวนบันทึกภาคสนาม ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม และตั้งคำถามในข้อมูลที่ยังไม่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการ สัมภาษณ์ในครั้งต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลในระหว่างการสัมภาษณ์ และสิ้นสุดการ สัมภาษณ์ แต่ละขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ (Subgranon, R., 1999) 1) การ ประมวลผลข้อมูลเบื้องต้น เป็นการให้รหัสแบบเปิดกว้างแก่ข้อมูล (Open Coding) โดย ผู้วิจัยนำคำสัมภาษณ์ที่พิมพ์ไว้แล้วนำมาวิเคราะห์วลีต่อวลี ประโยคต่อประโยค โดยการขีดเส้น ได้ และให้รหัส (Coding) แก่ข้อมูลนั้น ซึ่งในแต่ละรหัสจะจดบันทึกถึงคุณสมบัติ (Attribute) และคุณลักษณะ (Qualities) เพื่อเป็นคลังของข้อมูล 2) ขั้นตอนการจัดหมวดหมู่ (Category) จะใช้วิธีการเปรียบเทียบอย่างคงที่ (Constant Comparative Method) คือ การค้นหาความ เหมือนและความแตกต่างที่อยู่ของคุณสมบัติและคุณลักษณะของข้อมูลตั้งแต่สองชุดขึ้นไปอย่าง

เป็นระบบ เพื่อสร้างข้อสรุปที่กล่าวถึงลักษณะร่วมและแตกต่างของข้อมูลสองชุดนั้น ซึ่งจะมีลักษณะเป็นนามธรรมมากขึ้น 3) การพัฒนาความคิดรวบยอด (Concept Development) เป็นการขยายผลและเพิ่มความหนาแน่นของทฤษฎีที่จะเกิดขึ้น มีวิธีการดังนี้ 1) การลดทอนจำนวนของหมวดหมู่ที่มี (Reduction) 2) การคัดเลือกตัวอย่างจากวรรณกรรม (Selective Sampling of Literature) 3) การคัดเลือกตัวอย่างจากข้อมูล (Selective Sampling of Data) นำมาใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาคุณสมบัติ (Property) ของหมวดหมู่หลัก (Core Category) 4) การสร้างและการผสมผสานความคิดรวบยอด (Concept Modification and Integration) ขั้นตอนนี้เป็น การให้รหัสเชิงทฤษฎี (Theoretical Coding) ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลในทางทฤษฎี วิธีการคือ การให้รหัสแบบแกนโครงสร้าง (Axial Coding) คือการนำข้อมูลมารวมกันใหม่ด้วยการเชื่อมโยงหมวดหมู่เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งผลของการให้รหัสแบบนี้ทำให้เกิดความสัมพันธ์ของรูปแบบ สามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ครอบคลุม และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะส่งผลกลับไปเป็นเงื่อนไขในรหัสเชิงกระบวนการขั้นอื่น ซึ่งสามารถเชื่อมโยงเป็นกระบวนการ (Process) ในลักษณะโครงเรื่อง (Story Line) สะท้อนให้เห็นขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ และทำการวิจัยเอกสารการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จากนั้นสังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ในการตรวจสอบคุณภาพข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน และการให้ผู้ให้ข้อมูลได้ตรวจสอบและรับรองความถูกต้องของข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อนโยบายสลากกินแบ่งรัฐบาลนั้น ประกอบด้วย รัฐบาล เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การเมืองและกฎหมาย และเทคโนโลยี จากนโยบายรัฐบาล สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้นำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ส่งเสริมระบบธรรมาภิบาลให้มีความโปร่งใสและมีคุณธรรม ประกอบกับสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลมีโอกาสถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองได้ง่าย ทำให้ผู้บริหารขาดความเป็นอิสระในการทำงาน จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล การใช้สื่อออนไลน์ ทำให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลมีโอกาสในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ ต่อมารัฐบาลได้มีนโยบายให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเร่งแก้ไขปัญหาการจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาลเกินราคาที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้การแก้ปัญหาดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยสำนักงานสลากฯ และเงื่อนไขสัญญาจำหน่ายสลากฯ เป็นไปโดยเคร่งครัด ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี แต่ก็มีผลกระทบกับผู้ค้าสลากรายย่อย โดยเฉพาะกลุ่มคนพิการที่ดำรงชีพด้วยการค้าขายสลากเป็นอาชีพหลักนั้นยังได้รับความเดือดร้อนอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นไปตามที่ผู้ให้

ข้อมูลได้กล่าวไว้ว่า “รัฐบาลได้มีนโยบายให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเร่งแก้ไขปัญหาการจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาลเกินราคา” และ “เห็นด้วยกับนโยบายและมาตรการควบคุมราคาสลากของรัฐบาล สิ่งที่รัฐบาลทำไปนั้นถูกต้องแล้ว เพียงแต่เมื่อกฎหมายดังกล่าวมีผลใช้บังคับมาได้ระยะหนึ่งแต่เหมือนยังแก้ปัญหาได้ยังไม่ตรงจุด ผู้ค้าสลากรายย่อยโดยเฉพาะกลุ่มคนพิการที่ดำรงชีพด้วยการค้าขายสลากเป็นอาชีพหลักนั้นยังได้รับความเดือดร้อนอยู่เป็นจำนวนมาก”

2. การปฏิบัติงานสลากกินแบ่งรัฐบาลและการจัดสรรโควตาเพื่อผู้พิการรายย่อย สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล มีภารกิจหลักของสำนักงานฯ 4 ประการ ดังนี้

2.1 การพิมพ์ สำนักงานสลากฯ มุ่งองค์ความรู้ในการดำเนินธุรกิจสลากอย่างครบวงจร มีความเชี่ยวชาญด้านการพิมพ์สลากที่ยากต่อการปลอมแปลง ทำให้สลากมีความปลอดภัย สามารถสร้างความน่าเชื่อถือได้สูง

2.2 การจำหน่าย มี 2 ระบบ คือ 1) ระบบตัวแทนจำหน่าย 2) ระบบซื้อ-จองล่วงหน้าสลากกินแบ่งรัฐบาล ต่อมาได้ริเริ่มโครงการสร้างเครือข่าย GLO Official Sellers โดยมีการนำเทคโนโลยีที่ประชาชนคุ้นเคยมาใช้ในการซื้อ-ขายสลาก (แอปพลิเคชัน “เป่าดัง” และ “ถุงเงิน”)

2.3 การออกรางวัล สำนักงานฯ ออกรางวัลเดือนละ 2 ครั้ง ทุกวันที่ 1 และ 16 ของทุกเดือน กระบวนการออกรางวัลมีความโปร่งใส น่าเชื่อถือ และตรวจสอบได้ โดยสำนักงานเชิญผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน และสื่อมวลชนมาร่วมเป็นสักขีพยานในการออกรางวัลเป็นประจำทุกงวด

2.4 การจ่ายรางวัล สามารถติดต่อขอรับเงินรางวัลได้ที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลในส่วนภารกิจที่เกี่ยวข้องกับผู้พิการนั้น สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้มีการจัดสรรสลากกินแบ่งรัฐบาลและสลากบำรุงการกุศลให้แก่ผู้พิการรายย่อยรับไปจำหน่ายโดยตรง จัดสรรผ่านสมาคมผู้พิการประเภทต่าง ๆ รวมทั้งผ่านสภาพสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย และองค์การทหารผ่านศึก สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลมีโครงการจำหน่ายสลาก 80 บาท ผ่านแอปพลิเคชันเป่าดัง เพื่อเป็นการช่วยส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมรายได้ให้กับประชาชนที่เป็นตัวแทนรายย่อย การขายสลากดิจิทัลแก้ปัญหาได้ด้านเดียวคือ สามารถขายได้ในราคา 80 บาท แต่ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน และเป็นการสร้างปัญหาเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะผู้ค้าสลากรายย่อย อีกทั้งยังมีปัญหาโควตาผู้พิการที่ได้รับจัดสรรน้อย ซึ่งจะทำให้รายได้ไม่พอกับค่าครองชีพ ผลกระทบจากการขายสลากดิจิทัล หลายคนไม่สามารถขายใบละ 80 บาท เพราะโควตาที่ได้รับไม่เพียงพอกับการดำรงชีพ เป็นไปตามที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ว่า “การขายสลากช่วยให้พวกตนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น” และ “ภาครัฐประกาศขายสลากดิจิทัล หรือห่วยออนไลน์ในแอปเป่าดัง เพื่อแก้ปัญหาห่วยขายเกินราคา ซึ่งก็ทำให้ควบคุมราคาได้ตามหวัง แต่กลับไป

ตัดแหล่งรายได้สำคัญของผู้พิการที่มีอุปสรรคทางด้านร่างกาย”

3. แนวทางของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรโควตาที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาชีพของผู้พิการรายย่อย

3.1 การจำหน่ายสลากดิจิทัล 80 บาท ผ่านแอปพลิเคชันเปาตัง เป็นนโยบายที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลนำมาแก้ไขปัญหาสลากเกินราคา แต่มีบางส่วนส่งผลกระทบต่อผู้พิการรายย่อย ซึ่งเป็นไปตามที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ว่า “แอปพลิเคชันเปาตังยังไม่รองรับการทำงานกับเสียงอ่านหน้าจอบนสมาร์ทโฟน และคนตาบอดยังขาดทักษะในการใช้สมาร์ทโฟนเพื่อจำหน่ายสลากผ่านแอปเปาตัง ซึ่งหากภาครัฐยังเดินหน้าโดยไม่มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะทำให้คนตาบอดและคนพิการที่ขายสลากรายย่อยหลายคนตกงานไม่มีอาชีพไม่มีรายได้สำหรับตนเองและครอบครัว” และ “ได้รับผลกระทบเนื่องจากขายสลากเป็นอาชีพหลัก นอกจากนี้การขายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ไม่สะดวกกับกลุ่มคนพิการ”

3.2 สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจัดสรรโควตาให้แก่ผู้พิการรายย่อยในปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการจริง ซึ่งเป็นไปตามที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ว่า “โควตาผู้พิการที่ได้รับจัดสรรมีน้อย ซึ่งรายได้จากยอดขายไม่พอกับค่าครองชีพในกรุงเทพฯ ทำให้ต้องไปซื้อสลากฯ ในท้องตลาดมาเพิ่ม เพื่อให้มีรายได้มากขึ้น การขายสลากส่วนนี้จะมีราคาแพงกว่าใบละ 80 บาท เมื่อเฉลี่ยแล้วทำให้ต้นทุนสูงกว่าเดิม แต่ก็ต้องซื้อมาขายเพื่อให้ได้ปริมาณและรายได้เพิ่มขึ้น” และ “ทุกวันนี้ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ผู้พิการที่ขายหวยได้รับความลำบาก และถูกบีบจากระบบโควตาที่ไม่สมเหตุสมผลกับความเป็นจริง”

3.3 สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลควรจัดสรรโควตาให้กับผู้พิการรายย่อยโดยตรงเป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นไปตามที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวไว้ว่า “สำนักงานสลากไม่ควรจะจัดสรรให้เฉพาะสมาคมผู้พิการเท่านั้น เพราะมีผู้พิการจำนวนมากที่ไม่ได้อยู่ในสมาคม คนกลุ่มนี้อาจแย่งจองไม่ทัน ดังนั้นควรเปิดช่องทางตรงให้พวกเขาเข้ามาจดทะเบียนโดยตรงกับสำนักงานสลาก อาจจะมีการการันตีโควตาให้โดยเฉพาะ เป็นจำนวนห้าหรือสิบฉบับเป็นรายบุคคล”

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อนโยบายสลากกินแบ่งรัฐบาล สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลมีโอกาสดูถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองได้ง่าย ทำให้ผู้บริหารขาดความเป็นอิสระในการทำงาน จึงถูกมองจากสังคมว่าเป็นแหล่งผลประโยชน์ของนักการเมืองและผู้ที่มีอิทธิพล การเสี่ยงโชคที่ได้รับความนิยมสูง จึงทำให้จำนวนผู้ซื้อสลากมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจเป็น

เพราะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล การใช้สื่อออนไลน์ ทำให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลมีโอกาสในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมาใช้เพื่อสนับสนุนการทำงานขององค์กรต่อไป รัฐบาลได้มีนโยบายให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเร่งแก้ไขปัญหาการจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาลเกินราคาที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้การแก้ปัญหาดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยสำนักงานสลากฯ และเงื่อนไขสัญญาจำหน่ายสลากฯ เป็นไปโดยเคร่งครัด ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี แต่ก็มีผลกระทบกับผู้ค้าสลากรายย่อย โดยเฉพาะกลุ่มคนพิการที่ดำรงชีพด้วยการค้าขายสลากเป็นอาชีพหลักนั้นยังได้รับความเดือดร้อนอยู่เป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ นงนุช สงวนสัตย์ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการทำงานของพนักงานบัญชีบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมือง มีผลกระทบต่อลักษณะโครงสร้างองค์กรและการทำงานของพนักงาน (นงนุช สงวนสัตย์, 2557)

2. การกิจสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลและการจัดสรรโควตาเพื่อผู้พิการรายย่อย ซึ่งสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล มีภารกิจหลักของสำนักงานฯ 4 ประการ ดังนี้ 1) การพิมพ์ 2) การจำหน่าย 3) การออกรางวัล 4) การจ่ายรางวัล สลากกินแบ่งรัฐบาลและสลากบำรุงการกุศลให้แก่ผู้พิการรายย่อยรับไปจำหน่ายโดยตรง จัดสรรผ่านสมาคมผู้พิการประเภทต่าง ๆ รวมทั้งผ่านสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย และองค์การทหารผ่านศึก นอกจากนี้ยังมีการกิจในการสนับสนุนนโยบายภาครัฐในการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการยกระดับคุณภาพชีวิตในสังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศให้ดีขึ้น ซึ่งการบริจาคและสนับสนุนเงินเพื่อสาธารณประโยชน์ ในปี พ.ศ.2565 สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลมีโครงการจำหน่ายสลาก 80 บาท ผ่านแอปพลิเคชันเป๋าตัง เพื่อเป็นการช่วยส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมรายได้ให้กับประชาชนที่เป็นตัวแทนรายย่อย และสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อนโยบายสลากกินแบ่งรัฐบาลนั้น ประกอบด้วย รัฐบาล เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การเมืองและกฎหมาย และเทคโนโลยี สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภิรัตน์ ศรีพุทธานุการ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโดยยึดธรรมาภิบาลของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างการบริหารของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลมีลักษณะเน้นสายการบังคับบัญชาลดหลั่นกันตามอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ หรือการบริหารแบบแนวดิ่ง (สุภิรัตน์ ศรีพุทธานุการ และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรธิดา วิเศษศิลปานนท์ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง โครงการติดตามการเข้าถึงสิทธิของคนพิการและการพัฒนารูปแบบระบบสวัสดิการที่ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการระบบสวัสดิการโดยรัฐในลักษณะรัฐสวัสดิการ (Welfare state) มุ่งเน้นไปที่การบริหารจัดการระบบสวัสดิการสำหรับคนพิการในเชิงโครงสร้าง (structure) เพื่อให้เกิดระบบ

ทั้งในแง่ของการคุ้มครองส่งเสริมคนพิการในรูปของการจัดสวัสดิการ (พรธิดา วิเศษศิลปานนท์ และคณะ, 2556) การจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาลของประเทศไทยเป็นระบบตัวแทนจำหน่ายหรือโควตาที่มีสถานะผู้ค้ารายใหญ่หรือยี่ปู้ว จึงส่งผลให้สลากกินแบ่งรัฐบาลมีราคาแพง เนื่องจากการตั้งราคาการซื้อเข้าและการขายออกไวกว่าราคาร้านสลาก เพื่อให้ได้มาซึ่งกำไรที่สูง ซึ่งสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยทำการเรียกคืนโควตาสลากทั้งหมดจากผู้เป็นตัวแทนจำหน่ายสลากรายใหญ่ โดยการไม่ทำสัญญาต่อและได้นำสลากที่เรียกคืนทั้งหมดนั้นมาจัดสรรให้ผู้ค้าสลากรายย่อยในระบบโครงการซื้อ-จองสลากกินแบ่งรัฐบาล (ผ่านธนาคารกรุงไทย) แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้ระบบนายทุนผูกขาดนั้นหมดสิ้นไปได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑลภัส บุปผาโท ได้ศึกษาเรื่อง ความมั่นคงทางอาชีพของคนขายลอตเตอรี่ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีประเภทการจำหน่ายแบบไม่มีโควตา ส่วนใหญ่ขายลอตเตอรี่หมดในแต่ละงวด ความมั่นคงทางอาชีพอยู่ในระดับปานกลาง ข้อเสนอแนะสำหรับการคุ้มครองคนขายลอตเตอรี่ ควรมีการพิจารณาให้โควตาสำหรับคนขายลอตเตอรี่ที่ไม่มีโควตาที่ประกอบอาชีพนี้มาเป็นเวลานาน มีการเพิ่มจำนวนเล่มที่ขายให้กับคนขายที่มีโควตาอยู่แล้ว และคนขายลอตเตอรี่ควรมีอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวต่อไป (มณฑลภัส บุปผาโท, 2558)

3. แนวทางของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรโควตาที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาชีพของผู้พิการรายย่อย ซึ่งอาชีพขายลอตเตอรี่ เป็นอาชีพที่มีรายได้ประจำไม่สูง โดยผู้ที่ต้องการประกอบอาชีพต้องทำการสมัครเป็นตัวแทนจำหน่ายที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ส่วนคนที่ไม่ได้รับการจัดสรรโควตาและสนใจที่จะประกอบอาชีพนี้จึงจำเป็นต้องซื้อสลากกับพ่อค้าคนกลางคือ ยี่ปู้ว และชาปู้ว การกำหนดนโยบายควบคุมราคาสลากกินแบ่งรัฐบาล ทำให้คนขายลอตเตอรี่ที่ประกอบอาชีพนี้เป็นอาชีพหลักและอยู่ในอาชีพนี้มาเป็นระยะเวลานานมีรายได้ลดลง และแม้ว่าทางรัฐบาลจะมีโครงการซื้อ-จองล่วงหน้าสลากกินแบ่งรัฐบาล เพื่อขยายโอกาสในการซื้อสลากราคาถูกไปยังผู้ที่ไม่มีโควตา ก็ไม่ได้ส่งผลดีต่อผู้ที่ไม่มีโควตาเลย นโยบายดังกล่าวส่งผลต่ออาชีพของคนขายลอตเตอรี่ได้รับความเดือดร้อน ทำให้เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงในการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิสุพรรณ ทินนบุตรา ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการที่ใช้รถเข็นในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของคนพิการ โดยภาพรวมมีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการที่สำคัญ 5 อันดับแรก คือ 1) ต้องการเบี้ยเลี้ยง - เบี้ยยังชีพเพิ่มขึ้น 2) ต้องการให้รัฐสนับสนุนอาชีพ มีอาชีพเสริม และมีช่องทางทำมาหากินเพิ่มขึ้น 3) ต้องการทางลาด 4) ต้องการห้องสุขาสำหรับคนพิการเพิ่มมากขึ้นและมีความสะอาด และ 5) ต้องการผู้ดูแล, เจ้าหน้าที่ศูนย์, พี่เลี้ยง สำหรับคนพิการ ดังนั้น หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนควรให้ความสำคัญในเรื่องการรับรู้การมีโรคประจำตัว การมีอาชีพ การมีผู้ดูแล ความต้องการความช่วยเหลือของคนพิการ และการปรับปรุงข้อบกพร่องของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับ

คนพิการ (วิฑูรธ ทินนบุตรา, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรภพ ดุลศิริชัย ได้ศึกษา เรื่อง การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการในจังหวัดขอนแก่น: กรณีศึกษา บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคม ได้แก่ 1) มาตรการกฎหมาย 2) กลไกในการดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสำหรับคนพิการ 3) การส่งเสริมและการสนับสนุนด้านงบประมาณและบุคลากร และ 4) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการจัดสวัสดิการสังคม (จักรภพ ดุลศิริชัย, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรนภา เจริญสันต์ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหว ในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า คนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวมีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ ควรมีการส่งเสริมการสนับสนุนทางสังคมภายในครอบครัว การเข้าถึงสิทธิประโยชน์ด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ และความเข้มแข็งในการมองโลก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการต่อไป (พรนภา เจริญสันต์, 2553)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อนโยบายสลากกินแบ่งรัฐบาลนั้น ประกอบด้วย รัฐบาล เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การเมืองและกฎหมาย และเทคโนโลยี 2) การปฏิบัติงานสลากกินแบ่งรัฐบาลและการจัดสรรโควตาให้ผู้พิการรายย่อย สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้มีการจัดสรรสลากกินแบ่งรัฐบาลและสลากบำรุงการกุศลให้แก่ผู้พิการรายย่อยรับไปจำหน่ายโดยตรง จัดสรรผ่านสมาคมผู้พิการประเภทต่าง ๆ และ 3) แนวทางของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรโควตาที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาชีพของผู้พิการรายย่อย ผู้ที่ต้องการประกอบอาชีพขายสลากต้องทำการสมัครเป็นตัวแทนจำหน่ายที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งนโยบายรัฐได้ส่งผลต่ออาชีพของคนขายลอตเตอรี่ได้รับความเดือดร้อน ทำให้รู้สึกไม่มั่นคงในการประกอบอาชีพ ดังนั้น 1) รัฐบาลควรมีมาตรการและการดำเนินงานที่ชัดเจนในการจัดสรรโควตาสลากกินแบ่งรัฐบาลให้แก่ผู้พิการรายย่อย รวมถึงมาตรการเพื่อช่วยเหลือแก่ผู้พิการ ซึ่งต้องมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ 2) สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลควรมีการดำเนินการตรวจสอบและควบคุมตัวแทนจำหน่าย องค์กร สมาคม และมูลนิธิต่าง ๆ รวมทั้งหน่วยงานที่ได้รับการจัดสรรสลาก อย่างเป็นระบบและรัดกุม ว่าได้ปฏิบัติตามข้อบังคับของสำนักงานอย่างถูกต้อง เพื่อเป็นการควบคุมตัวแทนจำหน่ายทุกกลุ่ม 3) สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลควรพิจารณาให้ภาคเอกชนที่มีความชำนาญในการจัดจำหน่ายเข้ามาดำเนินการแทนในรูปของสัญญาจ้าง มีกำหนดระยะเวลา และเกณฑ์ประเมินผลงานที่ชัดเจน โดยพิจารณาจากผลประโยชน์ที่เสนอให้แก่รัฐ 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรตระหนักถึงความยากลำบากของผู้พิการที่ประกอบอาชีพขายสลากในการใช้ชีวิตประจำวันและความด้อยโอกาสในเรื่องต่าง ๆ อันมีเหตุมาจากรายได้ไม่

เพียงพอต่อการดำรงชีพ โดยกำหนดให้ผู้พิการที่ขายสลากได้ขึ้นทะเบียนได้โดยตรงกับสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล รวมถึงสามารถช่วยเหลือควบคุมสิทธิต่าง ๆ ของผู้พิการได้อีกทางหนึ่งด้วย และมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดสรรโควตาให้กับผู้พิการและผู้ค้าสลากรายย่อยมีความแตกต่างกันอย่างไร เพื่อจะทำให้เห็นถึงความแตกต่างและหลากหลายในงานวิจัยครั้งต่อไป 2) ควรมีการศึกษาวิถีชีวิตของผู้พิการที่ประกอบอาชีพขายลอตเตอรี่ เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบในการประกอบอาชีพที่แท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- จักรภพ ดุลศิริชัย. (2556). การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการในจังหวัดขอนแก่น: กรณีศึกษา บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น. วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(1): 41-53.
- นงนุช สงวนสัตย์. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเครียดในการทำงานของพนักงานบัญชีบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ. มหาวิทยาลัยนานาชาติแอดมฟอร์ด.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2564). สลาก ย่ำลงทะเบียนขายห่วย ไม่ต้องรีบ ให้เวลา 1 เดือนเต็ม. เรียกใช้เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://www.prachachat.net/prachachat-top-story/news-832925>
- ประชาชาติธุรกิจ. (2565). บอร์ดสลากเคาะขายห่วยออนไลน์ ซื้อผ่านเปาตัง งวด 2 พ.ค. 65. เรียกใช้เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://www.prachachat.net/finance/news-852504>
- พรธิดา วิเศษศิลปานนท์ และคณะ. (2556). โครงการวิจัยการติดตามการเข้าถึงสิทธิของคนพิการและการพัฒนารูปแบบระบบสวัสดิการที่ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พรนภา เจริญสันต์. (2553). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการทางกายและการเคลื่อนไหวในจังหวัดสมุทรปราการ. วารสารพยาบาลทหารบก, 11(3): 80-88.
- มณฑลภัส บุปผาโท. (2558). ความมั่นคงทางอาชีพของคนขายลอตเตอรี่. ใน สารนิพนธ์พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชุดรณ ทินนบุตรา. (2559). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการที่ใช้รถเข็นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, 26(1): 207-232.
- สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล. (2565). ข้อมูลสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล. เรียกใช้เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://www.glo.th>.

สุภิรัตน์ ศรีพุทธารุณ และคณะ. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโดยยึดหลักการ
ธรรมาภิบาลของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 5(2):
87-95.

Strauss, A. & Corbin, J. (1990). Basics of qualitative research: Grounded theory
procedures and techniques. Newbury Park: Sage publications.

Subgranon, R. (1999). Caregiving process of Thai caregivers to elderly stroke
relative: A grounded theory approach. Uta: Doctoral Dissertation.